

TOMTOM

VOOR
POLITIEKE
HEROVERWEGING

GROENLINKS
ZIN IN DE TOEKOMST

Geen richtingloze rekensommen,

De wereldwijde economische crisis heeft grote gevolgen voor de financiële positie van de overheid. De staatsschuld is razendsnel opgelopen door de steun aan de banken en het hoge financieringstekort. De komende jaren zal het financieringstekort naar verwachting slechts langzaam dalen waardoor de staatsschuld nog blijft stijgen.

Kortom, de overheid geeft de komende jaren meer geld uit dan er binnenkomt. Iedereen is het er over eens dat er bezuinigd moet worden of dat de belastinginkomsten moeten stijgen. De grote vraag is hoe.

Het kabinet heeft het antwoord op deze vraag uitbesteed aan twintig ambtenarencommissies. Ze noemt dat de brede heroverweging. Deze ambtenaren moeten structurele bezuinigingen van 20% op de uitgaven gaan verzinnen, bijvoorbeeld op de zorg, ontwikkelingssamenwerking en natuurbeleid. In totaal zou het kunnen gaan om een bedrag van 35 miljard euro.

Bij de Algemene Beschouwingen heeft GroenLinks tot haar grote schrik geconstateerd dat deze commissies zonder politieke sturing aan het rekenen gaan. Ondanks herhaaldelijk aandringen kon Balkenende geen enkel uitgangspunt noemen. Hij kwam met niet meer dan de mantra dat er geen taboes meer zijn. Ook de Raad van State mist de uitgangspunten die aan de heroverwegingsoperatie richting zouden moeten geven. "Het fundamentele en in essentie politieke karakter kan immers niet ontlopen worden", stelt de Raad.

Het kabinet wekt de suggestie dat het hier om een louter financiële kwestie gaat. Laat ambtenaren maar uitrekenen hoe de overheid 35 miljard minder kan uitgeven. Dat is volgens GroenLinks een miskennis van wat er aan de hand is. We hebben niet alleen te maken met een financiële crisis, maar ook met een klimaat-, energie- en voedselcrisis. Om die crises het hoofd te bieden zijn scherpe politieke keuzes nodig. Bovendien is er sprake van een politieke crisis, omdat het vertrouwen van burgers in de politiek ongekend laag is.

Er is daarom alle reden voor fundamentele heroverweging van de rol van de overheid, maar dat is vooral een politieke heroverweging, waar politiek leiderschap voor nodig is. Juist nu is de politiek aan zet om de rol van de overheid opnieuw te definiëren. Dat er fors bezuinigd moet worden is slechts één van de eisen die in de nabije toekomst aan de overheid gesteld moet worden.

Dit kabinet neemt niet zijn politieke verantwoordelijk-

heid. Daarom formuleert GroenLinks de politieke uitgangspunten zoals die volgens ons zouden moeten gelden bij de brede heroverweging. Daarbij gaan wij uit van een breed welvaartsbegrip, zoals Wouter Bos nog wel deed in de miljoenennota 2008. Daarvoor hebben wij hem geprezen. Bos lijkt nu echter, in een beperkte opvatting van zijn taak als minister van Financiën, alleen nog belangstelling te hebben voor bezuinigings-euro's. Welzijn en groene waarden spelen geen rol in de opdracht voor de heroverwegingsoperatie. Dat kan toch niet de bedoeling zijn?

De focus in het beleid is de afgelopen decennia te beperkt gericht geweest op de groei van het bruto nationaal product. Investerings- en milieubaarheden als schone lucht en een groene omgeving worden vooral als kostenpost gezien, terwijl die voor mensen net zo belangrijk zijn als inkomen. Bovendien is het kortzichtig. Als er nu niet geïnvesteerd wordt in het tegengaan van de klimaatcrisis, worden de kosten voor de volgende generaties gigantisch. Ook sociale waarden als democratische zeggenschap bij publieke diensten, aandacht voor sociale cohesie in een veilige leefomgeving, emancipatie van mensen door deelname aan betaald werk en deelname aan onderwijs zijn waarden die de politiek zou moeten ondersteunen en bovendien ook economisch verstandig zijn. Dergelijke waarden en de overheidsinvesteringen die ermee gemoeid zijn, dreigen het onderspit te delven in de beperkte financieel-economische rekenopdracht die de ambtenaren krijgen.

GroenLinks is een progressieve hervormingspartij. Wij hebben geen taboes als het gaat om thema's als de hypotheekrenteaftrek, de aanrechtsubsidie, de kilometerheffing of de sociale zekerheid. Dergelijke thema's waren bij politieke tegenstanders vooral taboe omdat ze de gevestigde belangen van specifieke groepen verdedigen. Met taboe-politiek wordt er alleen gezorgd voor mensen die al een huis bezitten, al een baan hebben, pensioen genieten, zoveel mogelijk auto willen rijden.

De groene hervormingspolitiek van GroenLinks staat voor een nieuwe verdelingspolitiek. Onze waarden: kansen voor outsiders op de arbeidsmarkt, meer inkomen voor lage inkomens, het beste onderwijs voor ieders talent, huizen voor jongeren, een groene wereld voor onze kinderen. Zodat mensen in hun eigen leven het geluk kunnen vinden. Een politiek die zorgt voor eerlijk delen en voor een evenwichtige groene economische groei die het engagement en de gemeenschapszin van burgers stimuleert.

maar politieke uitgangspunten

1

De economie moet groen zijn. Het belangrijkste principe is dat de vervuiler betaalt. Milieukosten worden nog lang niet volledig betaald door de veroorzaker. Denk aan het vracht- en vliegverkeer. Denk aan het energieverbruik van grote bedrijven. Er kan nog veel bespaard worden op milieuonvriendelijke subsidies. De vergroening van de belastingen kan sneller en drastischer. Dat is ook nodig om de klimaatdoelstellingen te halen.

2

De sociale zekerheid moet mensen aan werk helpen. Regelingen voor werkloosheid, ouderdom, ziekte en arbeidsongeschiktheid zijn nodig om mensen te beschermen. Het complexe stelsel van sociale zekerheid helpt outsiders nog onvoldoende aan werk of participatiemogelijkheden. Voor vrouwen, laagopgeleiden, mensen met een handicap of mensen van buitenlandse afkomst is de arbeidsmarkt veel minder toegankelijk dan voor insiders. Dat is het perverse effect van het stelsel. Bovendien helpt het mensen niet die als zelfstandige een eigen bedrijfje willen starten. Het nieuwe AOW-stelsel moet gestoeld worden op solidariteit tussen verschillende beroepsgroepen en economische zelfstandigheid door de arbeidsparticipatie van vrouwen te stimuleren.

3

Inkomensondersteuning moet gericht zijn op diegenen die het echt nodig hebben. Een regeling als de kinderbijslag is ongericht. Ook de hoogste inkomens hebben er recht op. Datzelfde geldt bij de tegemoetkoming voor de kinderopvang, waarop de hoogste inkomens onder de tweeverdieners een beroep kunnen doen. Ook zijn er kosten in de zorg die hoge inkomens zelf zouden kunnen betalen. Bij alle inkomensregelingen in de zorg, de sociale zekerheid, in het fiscale stelsel moet gelden dat de sterkste schouders de lasten zelf kunnen dragen. Met inkomens- en vermogenstoetsen is hier veel te besparen.

4

De dienstverlening van de publieke sector moet van goede kwaliteit zijn en gericht zijn op mensen die echt hulp nodig hebben. Ouderen die schrale verzorging krijgen, 5000 kinderen die wachten op de zorg die zij nodig hebben, schizofrenen die over straat zwerven,

verstandelijk gehandicapten die de gevangnissen bevolken, verdienen hulp van hoge kwaliteit. Overbodige bureaucratie voor de dienstverleners kan geschrapt worden. Tijdige hulp kan dure hulp later voorkomen. Het veiligheidsbeleid moet mensen beschermen, op schijnveiligheid als massaal ongericht telefoongesprekken afluisteren en uit de hand lopend cameratoezicht kan bezuinigd worden. Niet harder, maar sneller straffen.

5

Toegang tot onderwijs moet gewaarborgd zijn, maar individueel rendement mag terugbetaald worden. De onderwijsuitgaven moeten omhoog omdat over de gehele linie meer geld nodig is om de kwaliteit te verbeteren. Dat is nodig om ieders talent tot zijn recht te laten komen en is nodig om de omschakeling te kunnen maken naar een duurzame kenniseconomie. Wel is het zo dat voor hoger opgeleiden er ook sprake is van individueel rendement. Met een academicibelasting kunnen hoger opgeleiden die een hoger inkomen verdienen de maatschappelijke investeringen deels terugbetalen.

6

De woningmarkt moet toegankelijk worden en mag niet leiden tot segregatie. Met de hypotheekrenteaftrek, de grondpolitiek, het huurbeleid, de corporaties op afstand grijpt de overheid op tal van manieren in op de woningmarkt. Maar dat werkt niet meer. Er is geen doorstroming op de woningmarkt. Jongeren zonder vermogen krijgen geen kans op een koopwoning. Wijken in de grote steden segregeren. Het gehele woningmarktbeleid waar miljarden in omgaan, moet op de schop.

7

Internationaal beleid moet mensen in arme landen echt helpen en conflicten voorkomen. Er is meer geld nodig bijvoorbeeld voor de bestrijding van de klimaatcrisis en de voedselcrisis. Wel moet het geld effectief besteed worden. Bij defensie geldt dat we onze internationale rol bij conflictpreventie willen waarmaken, maar wel in Europees verband. Bij goede samenwerking zijn bezuinigingen mogelijk.

8

Er komt echte zeggenschap en betrokkenheid van burgers bij publieke dienstverlening. Er kan kritisch gekeken worden naar bestuurslagen zoals de waterschap-

pen, de provincies en de Eerste Kamer. Er kan bespaard worden op overbodige bureaucratie door het beperken van het aantal ministeries en zelfstandige bestuursorganen. Door het opnieuw vormgeven van democratische zeggenschap bij publieke diensten worden mensen niet als louter klanten gezien maar als burgers serieus genomen.

9

Het belastingstelsel moet solidair zijn en moet emancipatie en participatie stimuleren. De aanrechtsubsidie is het belangrijkste voorbeeld van een belastingkorting die emancipatie tegenwerkt. Schrappen dus. De hypotheekrenteaftrek is niet solidair omdat de hoogste inkomens het meeste profijt hebben. De vermogens worden relatief weinig belast in Nederland.

10

Rekeningen worden niet doorgeschoven naar de toekomst. Voor GroenLinks is de houdbaarheid van de overheidsfinanciën van groot belang. De kosten van de huidige economische crisis en de kosten van de aanstaande vergrijzing moeten betaald worden om toekomstige generaties niet op te zadelen met een torenhoge staatsschuld. Cruciaal voor GroenLinks is dat toekomstige generaties ook niet worden opgezadeld met een milieuschuld die zich uit in oplopende temperaturen en uitstervende natuur. Beide zijn even belangrijk.

tot slot

Met alle crises die op ons afkomen is een brede heroverweging van de rol van de overheid dringend noodzakelijk. Maar heroverwegen zonder politieke sturing leidt tot rekensommen zonder richting. Waar moet het heen met ons land in deze wereld? Dat is de vraag waar het om draait. Hoe ziet de toekomst eruit? Welk Nederland laten we onze kinderen na? Dat is het debat dat gevoerd moet worden en dat kan niet met ambtenaren.

Tweede Kamerfractie GroenLinks

Den Haag, 29 september 2009

Femke Halsema

Jolande Sap